Strategie ukončování bezdomovectví ve Finsku – vývoj a implementace

PETER FREDRIKSSON
SENIOR PORADCE V OBLASTI BYDLENÍ,
PRACOVNÍ SKUPINA PRO NEROVNOST PŘI
PŘEDSEDNICTVU VLÁDY

Inspirace pro sociální bydlení a řešení bytové nouze
Praha, 20. 11. 2017

Prezentace

1. nezbytné prvky efektivní strategie
2. tři úrovně transformace
3. klíčové mezníky
   - od poválečné krize bydlení k viditelnému bezdomovectví (od poloviny 50. do poloviny 70. let)
   - od nocleháren po podporované bydlení a moderní politiku bezdomovectví (od konce 70. let po začátek 2. tisíciletí)
   - první úspěchy Bydlení především a trvalé snížení dlouhodobého bezdomovectví (2008 –)
   - další mezník: mainstreaming programů prevence?
4. přísliby transformace
5. hlavní výsledky

Strategie – tři nezbytné prvky

1. **Bydlení především (Housing First)** v případě osob s komplexními problémy a vysokou potřebou podpory,
2. **prevence bezdomovectví** v případě osob bez přístupu k cenově dostupnému bydlení a s nižší potřebou podpory,
3. **diverzifikovaná nabídka nového a stávajícího nájemního bydlení** pro cenově dostupné a podporované bydlení.

Bydlení především ve Finsku – základní principy

Umožnit samostatné bydlení

- přímý vstup,
- nájemní smlouva – vlastní byt,
- oddělení bydlení a podpory.

Možnost volby a sebeurčení

- právo vybrat si typ, čas a způsob podpory,
- společné rozhodování.

Rehabilitace a posílení

- osobní přítomnost a dialog,
- podpora vycházející z potřeb,
- flexibilní a profesionální poskytování služeb.

Integrace do společnosti a komunity

- cesta od bydlení k domovu,
- přirozené sítě, rodina, přátele, sousedství
- pracovní život a školení.

Prevence bezdomovectví – struktura

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

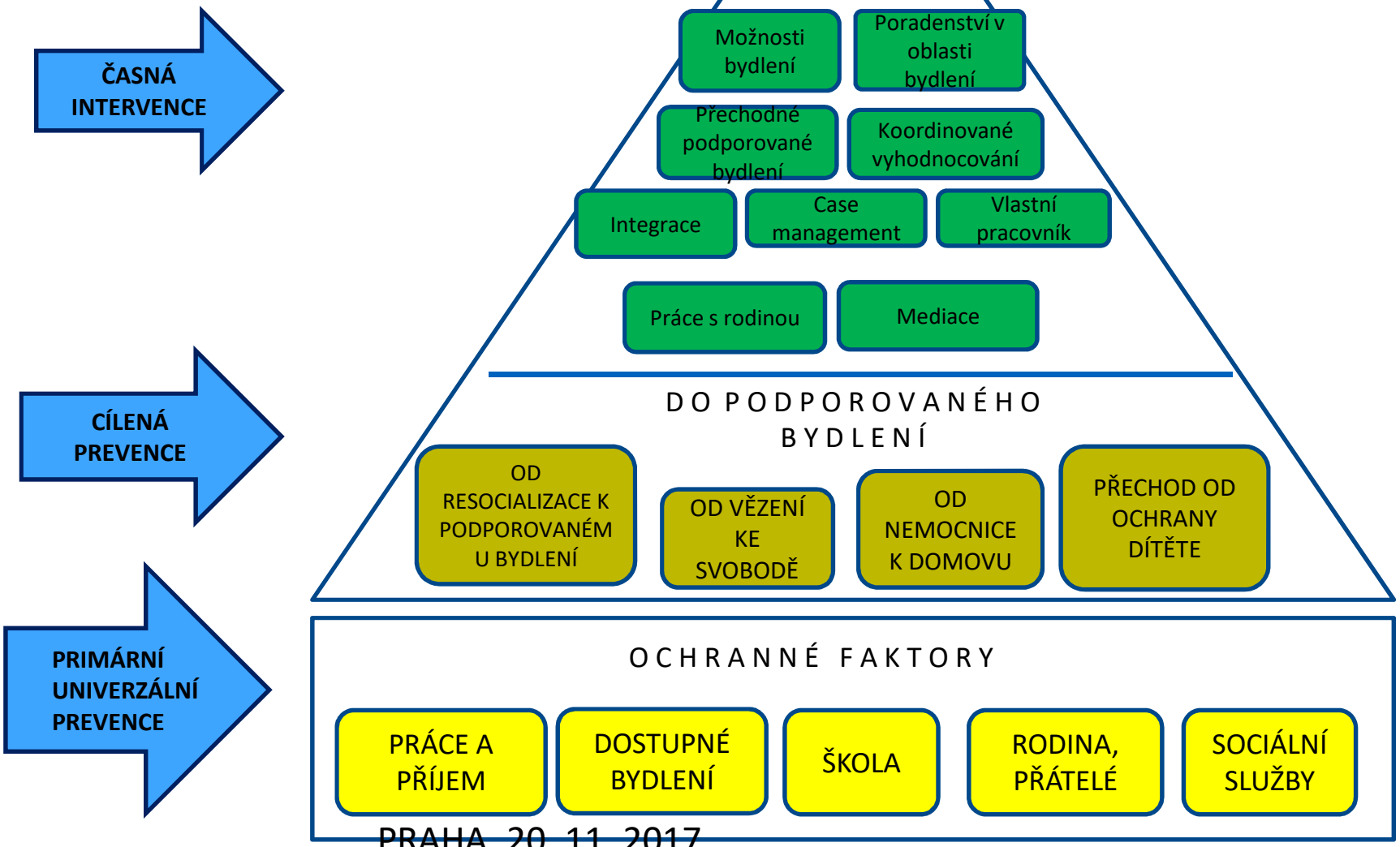

PRAHA, 20. 11. 2017

	IDEJE & KONCEPTY	PILOTNÍ PROJEKTY & TESTOVÁNÍ	UVEDENÍ DO PRAXE	„SCALING“ & ŠÍŘENÍ
PREVENCE BEZDOMOVECTVÍ				
Bydlení především, nízká podpora				
Poradenství & counselling v oblasti bydlení				
Terénní práce, mladí lidé				
Bydlení, sociální péče & socialní rehabilitace				
Meziresortní místní sítě zaměřené na bydlení				
Typy financování, veřejné a soukromé				
Nízkoprahová centra služeb				
Předběžná smlouva, vzor				
Poradenství v oblasti dluhů za bydlení				
Bydlení zahrnuté v				

Lidé bez domova na trhu s bydlením, 80.–90. léta

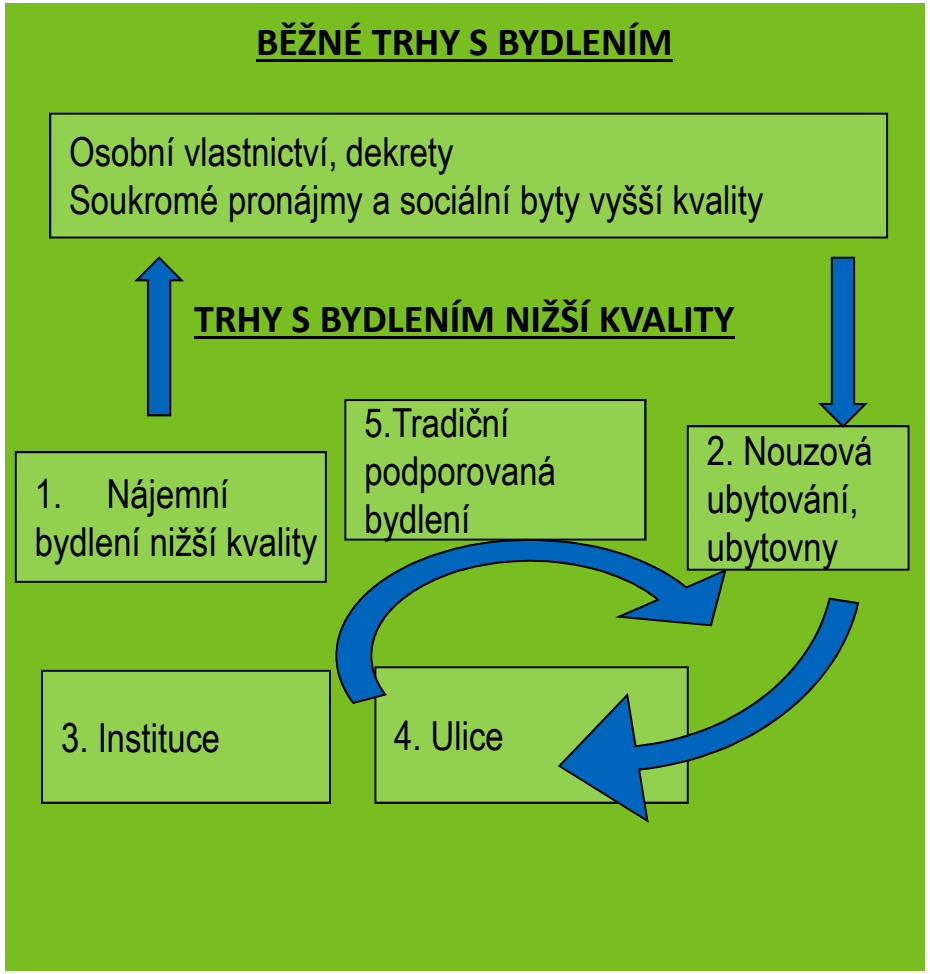

Nová nabídka bydlení pro osoby, které jsou dlouhodobě bez domova, 2008–2015

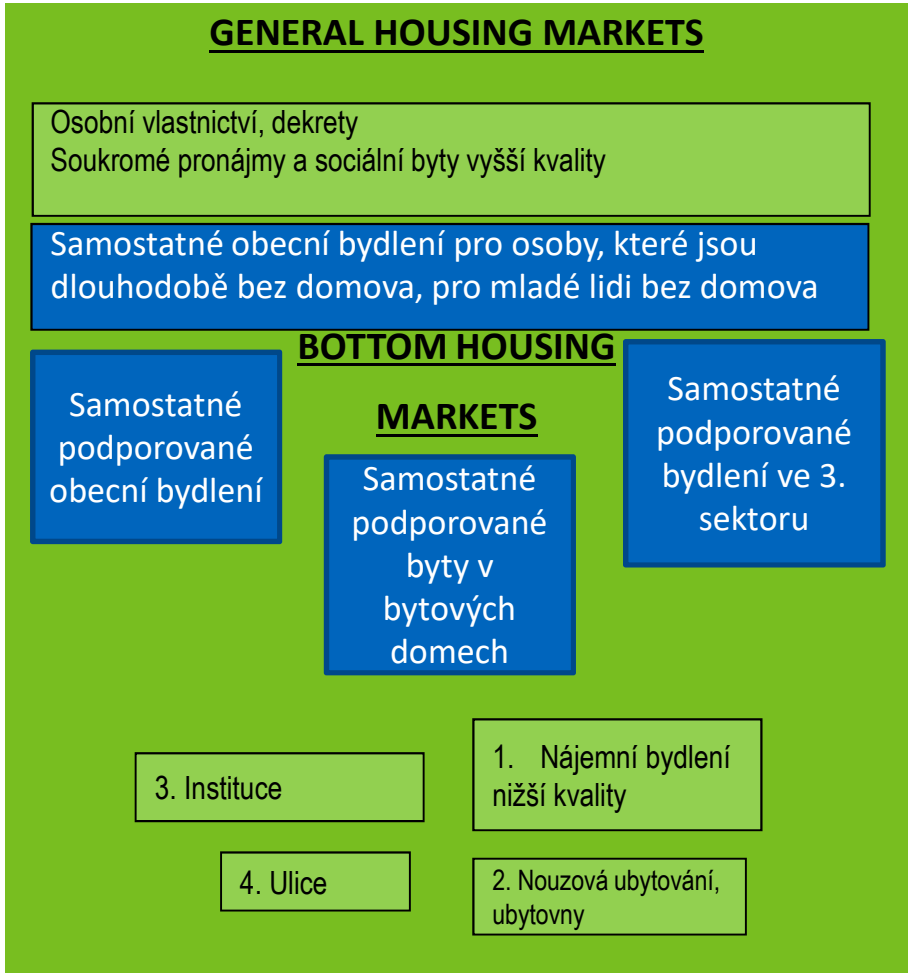

Transformace – tři vzájemně propojené úrovně

1. **krajina** - odpověď na hlavní sociální trendy,

2. **převládající systémy a praxe** v oblasti bydlení, péče a služeb podpory pro lidi bez domova – kritika, nahrazování, mainstreaming.

3. **Pozitivní změna pomocí kolektivního jednáni**– nahlížet systém optikou druhých, vytvářet prostor pro kolektivní učení, společně vytvářet budoucnost.

DĚJINY BEZDOMOVECTVÍ – ZÁVISLOSTI, KONTINUITA, PŘERUŠENÍ

- PO VÁLCE

Akumulace a kontrola anonymní marginální skupiny (1945 – konec 50. let).

- UZNÁNÍ BEZDOMOVECTVÍ JAKO SPOLEČENSKÉ OTÁZKY (60. léta a konec 70. let)

Nárůst viditelného bezdomovectví.

- STRUKTURÁLNÍ ZMĚNA – VZNIK MODERNÍ POLITIKY BEZDOMOVECTVÍ

Bezdomovectví je řešeno jak všeobecnými, tak speciálními nástroji politiky bydlení a sociální politiky (konec 70. let – začátek 2. tisíciletí).

- NOVÉ OBDOBÍ TRANSFORMACE – PRVNÍ ÚSPĚCHY MODELU HOUSING FIRST (2008–2015)

Bydlení především – snížení dlouhodobého bezdomovectví.

Ministr Vapaavuori
(Finsko, 2016)

„Změnili jsme způsob uvažování: výchozí bod v Bydlení především. Jako první věc musíte člověku s četnými problémy poskytnout trvalé bydlení, domov, pak se otevírají lepší příležitosti řešit ostatní problémy.

Rovněž jsme zaujali razantní postoj v implementaci programu. Uzavřeli jsme smlouvu s největšími městy na několik tisíc bytů a do téhož celku jsme začlenili služby v oblasti bydlení a sociální a zdravotní služby. Byli jsme odhodláni uskutečnit velkou transformaci a reagovali jsme rychle v případě pochybení.“

PROGRAM SNÍŽENÍ DLOUHODOBÉHO BEZDOMOVECTVÍ (2008 – 2015) – PRVNÍ ÚSPĚCHY BYDLENÍ PŘEDEVŠÍM

POZADÍ

- Hlavním ponaučením z předchozích programů a iniciativ bylo, že problém dlouhodobého bezdomovectví víceméně přetrvával.
- Lidé bez domova, kteří potřebovali další podporu a služby, aby zvládali každodenní bydlení a běžný život.
- Stávající kapacity ubytování však nestačily a objevil se potenciál pro nová řešení.

VIZE – SKUPINA MOUDRÝCH

- Skupina načrtla tři základní principy programu:
  - Na prvním místě stojí etická povinnost poskytnout lidem bez domova přijatelné bydlení a životní podmínky.
  - Za druhé, jak státní legislativa, tak mezinárodní dohody vyžadují od finských veřejných orgánů, aby řešily problém bezdomovectví.
  - Za třetí, snižování bezdomovectví je ekonomicky racionální snaha, jelikož snižuje náklady na sociální a zdravotní péči.

ZÁVAZEK (I)

- Na úrovni centrální vlády byly jasně definovány odpovědnosti:
  - Ministerstvo životního prostředí – odpovědné za politiku bydlení a vedoucí koordinátor programu.
  - Finanční a rozvojové centrum pro bydlení (ARA) – rozdělovalo úrokové příspěvky a granty (max. 50 % schválených výdajů) projektům schváleným v předběžných smlouvách s městy.
  - Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí – rozdělovalo granty (50 % nákladů) místním úřadům, které nabíraly pracovníky pro nové byty (sociální pracovníky atd.).
  - Asociace hracích automatů – rozdělovaly finance organizacím třetího sektoru na projekty a nákup bytů na trhu a jejich pronájem lidem bez domova.
  - Ministerstvo spravedlnosti a státní úřady – odpovědné za trestně právní systém.

ZÁVAZEK (II)

- Program byl implementován předběžnými smlouvami mezi státními úřady a deseti největšími finskými městy, v nichž byly stanoveny detailní dohody o konkrétních projektech, plánovaných a financovaných v příslušných městech.
- Principy Bydlení především a „vyčleněné“ státní finance měly ten účinek, že závazky měst implementovat program byly vysoké, co se týče plánování a rozhodování o všech nových bytech a projektech, rozvojových plánech, nabírání a školení nových pracovníků, přidělování bytů, pověřování a organizaci poskytování služeb.
- Veřejné financování programu trvalo osm let (2008 –2015) a bylo ve výši zhruba 240 milionů eur (30 milionů eur ročně).

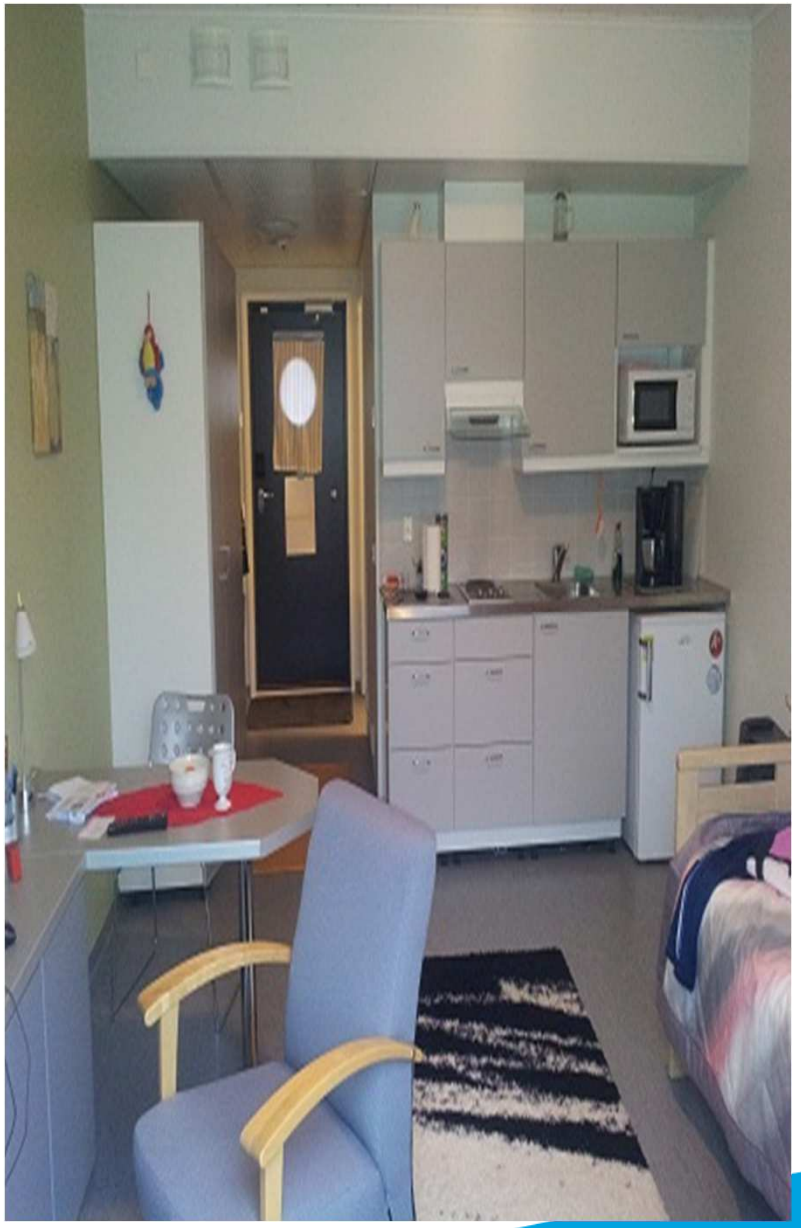

ZÁVAZEK (III)

- Všechny strany zapojené do procesu implementace programu byly propojeny a byla vytvořena funkční síť.
- Tento přístup k poskytování služeb a podpoře bydlení byl posílen meziresortní a meziorganizační spoluprací a učením .
- To umožnilo lépe identifikovat a řešit mnohočetné a specifické potřeby dlouhodobého bezdomovectví.

Hlavní výsledky

- Bydlení především bylo implementováno ve všech městech, které řeší dlouhodobé bezdomovectví. Pilotní projekt Bydlení především pro mladé lidi bez domova je ve fázi plánování.
- Nouzová ubytování byla renovována a nahrazena byty podporovaného nájemního bydlení.
- Dlouhodobé bezdomovectví se snížilo (2008–2015) o 1345 osob (35 %).
- V roce 2016 se celkový počet lidí bez domova prvně snížil na méně než 7 tisíc.
- Finsko je jedinou zemí EU, kde je bezdomovectví navzdory ekonomické recesi a sociálním tlakům na ústupu.

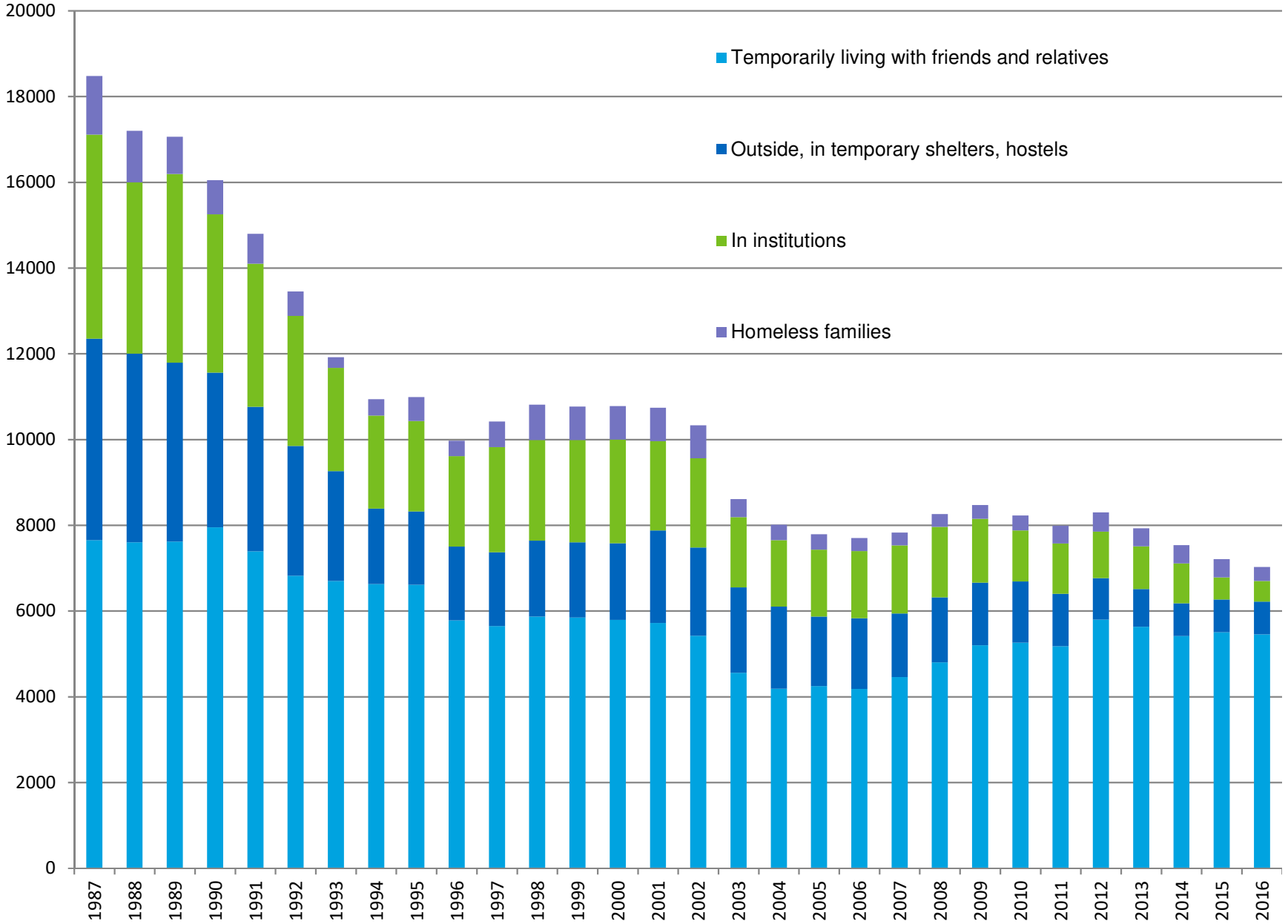
20000
18000
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
Temporarily living with friends and relatives
Outside, in temporary shelters, hostels
In institutions
Homeless families
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016

Akční plán prevence bezdomovectví ve Finsku 2016–2019

- Cílem je zaručit, že bude zajištěno bydlení vždy, když klient vstoupí do systému.
- Do cílové skupiny programu patří osoby, které se ocitly bez domova v nedávné době, i ty, které jsou bez domova delší dobu:
  - mladí lidé nebo rodiny přetížené dluhy nebo
  - ti, kterým hrozí vystěhování,
  - mladí lidé, kteří opouštějí domov, v němž žili v dětství, a chtějí se osamostatnit,
  - lidé, kteří podstupují léčbu z důvodu duševního onemocnění a/nebo užívání drog,
  - klienti následné péče sociální péče o děti,
  - uchazeči o azyl, kteří získali povolení k pobytu, ale nepodařilo se jim integrovat,
  - propuštění nebo podmínečně propuštění vězni bez domova.

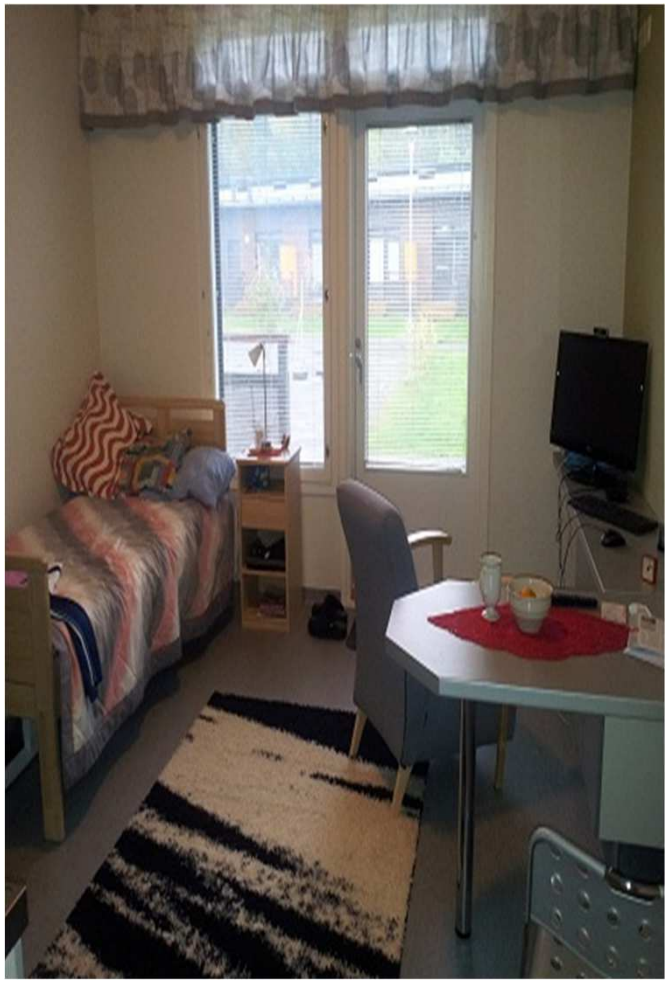

HOUSING FIRST – AKČNÍ PROGRAM UKONČOVÁNÍ BEZDOMOVECTVÍ VE FINSKU 2016–2019

Aune

DOSTUPNÉ BYDLENÍ

- Tvorba sociálního bydlení
- Získávání nájemního bydlení
- Sociální pronájmy soukromých nájemních bytů
- Z kanceláře k bydlení, červené domky

ŠÍŘENÍ A IMPLEMENTACE REALIZOVATELNÝCH ŘEŠENÍ

- Nízkoprahová centra služeb
- Prevence recidivy
- Poradenské služby v oblasti Harm Reduction
- Odborníci na bezdomovectví
- Rozšiřování poradenství v oblasti bydlení

NOVÁ ŘEŠENÍ – TESTOVÁNÍ A PILOTNÍ PROJEKY

- Přístup k bydlení pro osoby s nedoplatky za bydlení a dluhy
- Cesty k pracovnímu životu pro osoby, které byly v minulosti bez domova
- Mobilní multiprofesionální týmy pro dlouhodobé bezdomovectví
- Služby v oblasti bydlení pro imigranty a uprchlíky
- Noclehárny pro mladé lidi v krizové situaci

Koncepty a zavádění Bydlení především

Společná tvorba

Strategie prevence

Definice lidí bez domova

BEZDOMOVECTVÍ

- lidé žijící na ulici, na schodištích, v noclehárnách atd.,
- lidé žijící v ostatních typech nouzového ubytování nebo ubytovnách pro lidi bez domova,
- lidé žijící v domovech pro osoby se zdravotním postižením a jiných zařízeních sociálních služeb, reintegračních centrech nebo nemocnicích kvůli nedostatku bydlení,
- vězni, kteří budou brzy propuštěni a nemají bydlení,
- lidé žijící přechodně u příbuzných a známých, protože nemají bydlení (většina lidí bez domova),
- rodiny a páry, které se rozpadly nebo žijí v přechodném bydlení, protože nemají bydlení.

DLOUHODOBÉ BEZDOMOVECTVÍ

- Člověk je definován jako dlouhodobě bez domova, pokud setrvává bez trvalého bydliště nebo mu hrozí ztráta trvalého bydliště v důsledku sociálních nebo zdravotních faktorů po dobu delší než jeden rok nebo se v průběhu tří let opakovaně ocitl bez domova.